

Deres ref.:

Vår ref.:

Sak/dok.:

07/01210-352

Dato:

Ark.:

326.12

04.05.2022

Oppstart av navnesak 2022/193 – Heieren/Heiern mfl. i Ringerike

I forbindelse med feilmelding fra Per Elling Heieren datert 11.06.2021 har Statens kartverket tatt opp navnesak for stedsnavnet *Heieren/Heiern* i Norderhov i Ringerike. I tillegg til primærnavnet tar vi med avleide navn, jmfør § 8 siste ledd i forskrift om stadnamn. Saka tas opp for å få avklart riktig skrivemåte for offentlig bruk.

Kartverket sender med dette saka til kommunen for høring, jmfør § 8 i lov om stadnamn.

Saka gjelder følgende navn:

- *Heieren/Heiern*, gard 73 (oppslagsnr. 733537)
 - Originalkart, 1827: «Heieren», om både garden og bruk 1.
- *Heieren*, bruk 73/1
 - Originalkart, 1827: «Heieren», om både bruket og gard 73
- *Heieren lille*, bruk 57/2
 - Originalkart, 1827: «Heiren», seinere retta til «lille Heiren».
- *Heieren lille*, bruk 73/7
- *Mølle / Heieren mølle / Heiernmølla / Heierenfossen kraftverk*, bruk 73/12 (oppslagsnr. 328139)
 - Ringerikes Blad, nr. 202, s. 2, 1928: «B r u a [det vil si gard 74 – Kartverkets merknad] sees ikke nevnt før i 1723,[...] Bruket eides da av «Peder Olsen Møller»[...] Hvis eieren, Peder Olsen, var møller av fag, hadde han vel sitt arbeide ved Heiernmøllen, [...]» (Avisartikkelen inkluderer for øvrig en omfattende gjennomgang av stedsnavnet «H e i e r n» og navnet på fossen)
 - Fremtiden, nr. 250, s. 3, 1929: «I går gikk et mindre ras oppe ved Heiernmølla ved Soknedalsveien, [...]»
 - Norske gardsbruk, Buskerud fylke, bd. 1, s. 515, 1990: «Heierenfossen kraftverk (Heieren Mølle)» om bruk 3 og 12.
- *Heiernveien*, adressenavn (oppslagsnr. 85121)
 - Kommunen er vedtaksorgan.
- *Heierfossen/Heiernfossen/Heierenfossen*, foss
 - «een höirespective Rigens Citation», 1685 (gjengitt i Tingreferater fra Ringerike, 1. del, s. 101, 2017): «[...] hilser Eder Thomas Gulbrandßen boende paa Ask og Hans Laurßen tilholdende ved Heierfossen i Nördrehougs Præstegield paa Ringerige, [...]»
 - Hønefos Tidende, nr. 98, s. 1, 1891: «[...] desuden ftod der 3 ved Heiernfoslen og 4 ved Sørgefossen, [...]»
- *Heierenfossen kraftverk*, bruk 73/19
- *Heieråsen*, ås (oppslagsnr. 36912)
 - Originalkart, 1827: «HEIRE-AAS»

For flere opplysninger om navna, se innsynsløsninga vår for Sentralt stedsnavnregister: www.norgeskart.no/ssr/. Enkelte bruksnavn står kun i matrikkelen og er søkbare i <https://seeiendom.kartverket.no>. Søk på: gardsnummer/bruksnummer, navn på kommune.

Tilbakemelding til feilmelder 01.10.2021

Sammensetninga i naturnavnet *Heieråsen*, blant anna brukt i kart fra 1966, viser at *Heier-* har blitt oppfatta som stammen i gardsnavnet. Vi skulle da forvente *Heieren* som gardsnavn med bestemt form. *Heieren* er godt dokumentert som skrivemåte for dette navnet i både kart og i matrikler. Navneverket Norske Gaardnavne henviser til det tilsvarende navnet *Heieren* i Tyristrand, hvor det står at opphavet skal være **Heiðerni*, sammensatt av *heið*, *hei*, og avleiingsendinga *-erni*. Med ei slik tolking ville vi ha venta *Heiern* og *Heiernåsen*, noe som ikke stemmer overens med den oppgitte uttalen *hæier,åsen* i herredsregistret. Navnet i Tyristrand er i brev fra 1446 skrevet *Hæider* (og *Hæider foss*). Vi tolker derfor heller *Heieren* som bestemt form av *Heier/Heiðar*, og at navna, uavhengig av opphav, har blitt oppfatta slik i hvert fall fra 1400-tallet (*Hæider*) og fram til 1900-tallet (*Heieråsen*). Den nedarva uttalen *heiaen* eller *hæiaen* er som forventa med denne tolkinga.

Vi har registrert skrivemåten *Heieren* i Sentralt stedsnavnregister, og fordi skrivemåten allerede har vært i offentlig bruk før lov om stadnamn trådte i kraft får skrivemåten godkjent status. Videre har vi med bakgrunn i vår tolking av navnet inntil videre prioritert denne skrivemåten til offentlig bruk.

Fordi det allerede ligger inne et naturnavn i Sentralt stedsnavnregister med sammensetningsforma *Heieråsen*, og kommunen har vedtatt et adressenavn med sammensetningsforma *Heiernveien*, ønsker vi å reise navnesak på gardsnavnet, både for å avklare nærmere rett skrivemåte av gardsnavnet, men også rett sammensetningsform i avleide navn. Med ei navnesak vil lokale parter få komme med høringsuttalelser og Språkrådet vil komme med ei faglig tilråing om skrivemåten. Etter gjennomført navnesak kan derfor Kartverket komme til andre konklusjoner enn vurderingene gjort her.

Lokal høring

Kartverket har vedtaksrett for skrivemåten av bl.a. gardsnavn, nedarva bruksnavn og naturnavn. Før vi gjør vedtak, har kommunen rett til å uttale seg. Eiere og festere har rett til å uttale seg om gardsnavn og bruksnavn, og lokale organisasjoner har rett til å uttale seg om skrivemåten av navn som de har særlig tilknytning til. **Saker som gjelder bruksnavn skal eierne få tilsendt direkte fra kommunen.** Det går fram av lista ovafor hvilke bruk dette gjelder.

Ifølge lov om stadnamn skal skrivemåten fastsettes med utgangspunkt i den nedarva, lokale uttalen av navnet. Derfor ber vi om at alle som uttaler seg, opplyser hva som er lokal dialektuttale. Dersom navnet blir uttalt på ulike måter, ber vi om å få opplyst de forskjellige uttaleformene.

Normeringsprinsipp

I tillegg til å ta utgangspunkt i den nedarva, lokale uttalen, skal en som hovedregel følge gjeldende rettskrivingsprinsipp ved normering av stedsnavn, jamfør § 4 første ledd i lov om stadnamn. Skrivemåten skal være praktisk og ikke skygge for meningsinnholdet i navnet. I *utfyllande reglar om skrivemåten av norske stadnamn* er det mer detaljerte bestemmelser om hvordan norske stedsnavn skal normeres.

Skrivemåten av primærnavnet vil normalt være retningsgivende for skrivemåten av det samme navnet i andre funksjoner, for eksempel for adressenavn og adressetilleggsnavn som er like eller avleid av navnet, jamfør § 4 tredje ledd i loven. Kommunen må ta hensyn til den vedtatte skrivemåten av primærnavnet når de skal gjøre sitt vedtak.

Bruksnavn

Vedtak om skrivemåten av gardsnavn skal som hovedregel være retningsgivende for skrivemåten av bruksnavn som er identisk med gardsnavnet, eller der gardsnavnet inngår som en del av bruksnavnet. Men etter § 5 tredje ledd i lov om stadnamn har eieren rett til å fastsette en annen skrivemåte av navn på eige bruk enn den som følger av § 4 første ledd i loven. Forutsetninga er at eieren kan dokumentere at skrivemåten har vært i offentlig bruk som bruksnavn, på offentlig kart, på offentlig skilt, i matrikkel, i skjøte eller liknende. I så fall må eieren sende krav om det til Kartverket og legge ved slik dokumentasjon. Klageretten for navnet i andre funksjoner, for eksempel gardsnavnet, faller da bort. Kartverket er formelt vedtaksorgan også for skrivemåten av bruksnavn fastsatt av eieren. Ved eventuelle eierfaste skrivemåter skal vedtatt skrivemåte som følger av § 4 første ledd i loven fortsatt være retningsgivende for avleide sekundærnavn.

Videre saksgang

Kommunen har ansvaret for å kunngjøre at navnesaka er reist, for eksempel med notis i ei lokalavis og på nettsidene sine. Kommunen har også ansvaret for å innhente og samordne de lokale høringsuttalelsene. Uttalelsene sender til stedsnavntjenesten, med kopi til Kartverket. Språkrådet er stedsnavntjeneste for norskspråklige stedsnavn. Deres adresse er *Språkrådet, Postboks 1573 Vika, 0118 Oslo* (post@sprakradet.no). Stedsnavntjenesten vil så gi endelig tilråing til Kartverket.

Ordinær høringsfrist er to måneder fra mottak av dette brevet.

For opplysninger om saksgang, kontakt Kartverket på telefon 32 11 80 00. For navnefaglige spørsmål, kontakt Språkrådet på telefon 22 54 19 50.

Vennlig hilsen

Ole Gunerius Deli
saksbehandler stedsnavn

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

Lenker: [Lov om stadnamn](#)
[Forskrift om stadnamn](#)
[Utfyllande reglar om skrivemåten av norske stadnamn](#)

Kopi: Språkrådet